

зом з традиційними, академічними методами навчання і нових активних, професійно-орієнтованих. Вони дозволяють озброїти студентів уміннями розглядати майбутню діяльність як систему, всі елементи якої діють взаємопов'язано і взаємообумовлено, маючи на увазі, що провідною є мовна культура.

Література

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів, 1990. – 232 с.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под. редакцией В.В. Давыдова – М., 1976. – 480 с.
3. Дегтярева Т.А. Культура письменной речи. – М., 1968. – 108 с.
4. Зязюн И.А. Основы педагогического мастерства. – М.: Просвещение, 1989. – 79 с.
5. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников. – М., 1976. – 303 с.
6. Тарасевич И.М. Обретение педагогического мастерства // Сов. педагогика. – 1990. – № 11. – С.77-78

Рамун М.О.

Краматорський економіко-гуманітарний інститут

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ У СТУДЕНТІВ ЯК ОДИН З ШЛЯХІВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, коли значні соціально-етнічні зміни в Україні супроводжуються кризовими явищами в становленні держави і нового ринку праці, коли проблема формування національної самосвідомості набула величезних масштабів, особливо гостро стоїть проблема формування національної самосвідомості у студентів.

Допомогти розв'язати ці проблеми можуть відповідні спеціалісти: філософи, психологи, педагоги. Вони зможуть це зробити лише за певних умов: відповідному забезпеченні інформацією про стан речей в етнопонаціональній сфері, наявності прогнозу розвитку національних відносин в країні на найближчі 5-10 років.

Будь-яка країна не може нормально розвиватися або мати надію на подальше процвітання, якщо людей цієї країни не буде об'єднувати загальнонаціональна ідея, якщо вони не будуть мати культурну відмінність (у другій половині ХХ століття саме культуру частіш всього називають головним фактором, який лежить в основі міжетнічних відмінностей), якщо їх не буде об'єднувати і бентежити ідеї, які передаються від покоління до покоління і зв'язані з ними системи цінностей, які в свою чергу, визначають поведінку індивідів і груп, їх способи мислення й сприйняття світу.

Зразу ж виникає питання щодо існування національного характеру. Чи існує це

поняття у свідомості сучасних українців, чи відчують вони себе людьми, які належать до українського етносу, чи маємо ми взагалі свій національний характер, який відрізняв би нас від інших і змушував би пишатися тим, що ми українці?

Перш ніж з'ясувати всі ці питання, необхідно розібратися, що несе у собі саме поняття “національний характер”.

Припущення щодо існування національного характеру існувало завжди, але дати чітке визначення цьому поняттю не вдавалося.

Дуже гарне визначення, на наш погляд, дав, мабуть, Г.Д. Гачев:

“Національний характер народу, думки, літератури – дуже “хитра” й важко помітна “матерія”. Відчуваєш, що він існує, але як тільки намагаєшся його визначити у словах, він часто щезає, і ти розумієш, що говориш банальні речі, які не є суттєвими, або знаходиш у ньому те, що належить не тільки йому, а кожному, усім народам.

Уникнути цієї небезпеки неможливо, але можна постійно пам'ятати про неї і намагатися з нею боротися – але не побороти” (Гачев, 1988, С.55).

Первісно поняття “національний характер” використовувалося у літературі про мандри із метою показати спосіб життя народів.

Потім, говорячи про національний характер, деякі мали на увазі саме темперамент, інші приділяли увагу особистісним рисам, ціннісним орієнтаціям, становленню до влади, праці і т ін.

Але й нині існують різні точки зору не тільки щодо визначення “національного характеру”, але й чи існує він взагалі, чи є він “більш важливою” ознакою, ніж, наприклад, ті елементи особистості, які об'єднують всіх людей у світі, або ті, які розрізняють навіть найбільш схожих один на одного індивідів.

Однак, ми вважаємо, що характер етносу – це не сума характерів окремих його представників, а фіксація типових рис, які є присутніми в різній мірі і в різних комбінаціях у значної кількості індивідів.

Щоб зрозуміти характер народу, необхідно знати, перш за все, історію цього народу, його культуру, необхідно стати одним з представників цього народу.

Недоцільним є, на наш погляд, віднесення особливих рис як набутку окремих етносів. Ці риси, які навіть і є присутніми в тому чи іншому етносі, являють собою лише умовність і не мають під собою реальної підстави.

Крім того, риси характеру можна зрозуміти лише у співвідношенні із загальною системою цінностей, яка залежить від соціально-економічних умов, від способу життя народу. Працелюбність, наприклад, є загальнолюдською якістю (піднімати питання щодо того, хто працює більше – німці, японці, чи українці є недоцільним), однак, комплекс історичних умов впливає на ціннісний сенс праці в тій чи іншій культурі.

Ми провели опитування серед студентів нашого ВНЗ. Адже майбутнє будь-якої країни залежить від молоді, від її пріоритетів і прагнень.

Питання, які були запропоновані, були поставлені так, щоб можна було визначити загальний культурний рівень нашої молоді, встановити рівень їх національної самос-

відомості, визначити орієнтири студентів.

Результати і питання опитування наведені нижче. В опитуванні брали участь 50 студентів.

	Так	Ні
1. Чи пишаєтеся Ви тим, що належите до українського народу?	53,4%	46,6%
2. Чи вважаєте Ви, що українська мова повинна бути єдиною державною мовою?	21,4%	78,6%
3. Чи бажаєте Ви отримувати освіту українською мовою?	18,1%	81,9%
4. Чи вважаєте Ви себе носієм української культури?	32%	68%
5. Чи вважаєте Ви себе носієм української історії?	46%	54%
6. Чи пишаєтеся Ви українською символікою?	34%	66%
7. Чи вважаєте Ви, що Україна має бути незалежною державою?	88%	12%
8. Чи вважаєте Ви, що Україна має стати рівноправною європейською державою?	99%	1%
9. Чи бажаєте Ви працювати на благо України?	36%	64%
10. Чи бажаєте Ви переїхати на постійне мешкання до країни з кращими економічними умовами?	72,5%	27,5%

Результати опитування не є оптимістичними. В опитуванні брали участь студенти, які вивчають іноземні мови. Вони залюбки вивчають англійську, французьку, німецьку мови, а ось свою мову вивчати не хочуть, не хочуть вони також отримувати освіту українською мовою. І цей факт є дуже небезпечним, бо мова, перш за все, є показником культури. Отже, на цьому рівні виникає певний дисбаланс: ми вивчаємо мову, а значить і культуру інших народів, але ми не знаємо, і що найстрашніше, не бажаємо вивчати свою рідну мову і культуру.

Мова є знаряддям і водночас матеріалом створення культурних цінностей. Мова – це носій культури, бо культура кожного народу зафіксована у його мові.

Культура міжнаціонального спілкування, перш за все, передбачає знання своєї мови і культури, а потім вже знання мови і культури інших народів.

Пізнання народу, його культури, його ментальності іншими народами може здійснюватися лише через знання мови. Пропагуючи свою мову у світі, ми пропагуємо власну культуру, її надбання, збагачуючи світову культуру.

Так, за допомогою мови відбувається “переливання” духовних цінностей, транспортування їх іншими мовами, завдяки чому наша духовність стає органічною частиною духовності інших народів, а існування нашого народу з маловідомого у світі факту стає фактором світової цивілізації.

Культуроносна функція мови реалізується також і на особистісному рівні. Людина, пізнаючи мову і культуру свого народу, більш глибоко і всебічно зможе пізнати мову і культуру іншого народу, прилучитися до джерел духовності іншої нації.

Якщо ми не бажаємо бути носіями своєї культури, якщо ми не будемо мати сформованих національних цінностей, це в свою чергу, преведе до того, що ми будемо не-

спроможними сприйняти і зрозуміти інші культурні світи, а це призведе до того, що про культуру міжнаціонального спілкування й мови бути не може. Культура міжнаціонального спілкування передбачає наявність у людини загальнолюдських цінностей, засвоєння яких неможливе без засвоєння родинних і національних цінностей.

Тому на даному етапі ми вважаємо, що доцільним є: 1) створення умов, які б сприяли засвоєнню молоддю своєї національної культури; 2) розробка теоретичних засад формування національної самосвідомості у студентів як один з шляхів до формування культури міжнаціонального спілкування; 3) створення бази для засвоєння загальнолюдських цінностей, які є складовою частиною культури міжнаціонального спілкування; 4) розробка теоретико-методологічних засад формування культури міжнаціонального спілкування.

Як писав М. Ганді: “Я хочу, щоб культура всіх країн проникала до мого дому, але я не бажаю, щоб мене збили з ніг”.

*Решетілова О.М.,
Криворізький державний педагогічний університет*

ПОЕТАПНЕ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ “ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ДІЄСЛОВА У 6-У КЛАСІ”

Принцип урахування рівня труднощів в оволодінні теоретичним матеріалом вимагає, щоб найважчі питання опрацьовувалися поетапно, ставали об'єктом кількарізного більш детального розгляду.

Органічні зв'язки між лексичними, морфологічними, синтаксичними одиницями дозволяють під час вивчення теми "Теперішній час дієслова" виокремити кілька етапів. Саме поетапна робота є запорукою міцного засвоєння таких складних для учнів питань, як значення виду дієслова, способи визначення дієвідмін дієслова.

На I етапі вчителю необхідно пояснити учням, що форми теперішнього часу творяться від дієслів недоконаного виду шляхом додавання до основи особових закінчень. У формах теперішнього часу виражається значення 1-ї, 2-ї і 3-ї особи однини та множини. Наприклад: *працюю, працюєш, працює, працюємо, працюєте, працюють; сиджу, сидиш, сидить, сидимо, сидите, сидять.*

Для того щоб не помилитися, який сумнівний голосний **-е** чи **-и**, слід писати в особових закінченнях дієслів 2-ї та 3-ї особах однини та множини, необхідно безпомилково визначити дієвідміну. Адже від дієвідміни залежить вибір закінчень (**-у, -еш, -е, -емо, -ете** або **-у, -иш, -ить, -имо, -ите**). Наприклад, *бачити*. Тут виникає утруднення, які особові закінчення необхідно писати в 2-ій особі однини (*бачиш* чи *бачеш*), у 3-ій особі однини (*баче* чи *бачить*).

Щоб уникнути труднощів у написанні особових закінчень дієслів, необхідно на